

UZASADNIENIE

Przedmiot i przebieg postępowania

1. Pozwem z dnia 23 sierpnia 2021 r., złożonym w Sądzie Rejonowym dla (...) w W., powód A. C. wniósł o zasądzenie na swoją rzecz od Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Rejonowego dla (...) w W. kwoty 10 000 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę na osobie w postaci rozstroju zdrowia oraz 5 000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych powoda – zdrowia, wolności i godności. Powód wniósł również o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych. Naruszeniem, w związku z którym powód dochodził zadośćuczynienia, było wadliwe i przewlekłe prowadzenie postępowania w przedmiocie ustanowienia pełnomocnika z urzędu przed wytoczeniem powództwa. Pełnomocnik powoda, reprezentujący go z urzędu, wniósł także o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, oświadczając, że pomoc ta nie została ani w części ani w całości opłacona. (pozew, k. 3-7)

2. Postanowieniem z dnia 15 listopada 2021 r. Sąd Okręgowy w W. na podstawie art. 44² § 2 k.p.c. przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Rejonowemu dla Warszawy-Śródmieścia w W.. (postanowienie, k. 32)

3. W odpowiedzi na pozew z dnia 16 marca 2022 r. Skarb Państwa – Prezes Sądu Rejonowego dla (...) w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu. Kwestionował powództwo zarówno co do zasady jak i co wysokości. Zaprzeczył, aby przedmiotowe postępowanie było prowadzone wadliwe i przewlekłe oraz aby doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda. (odpowiedź na pozew, k. 80-84)

Ustalenia faktyczne

4. A. C. był wierzycielem P. S.. Wierzytelność w kwocie 200 000 zł została stwierdzona prawomocnym nakazem zapłaty z dnia 17 października 2007 r., który postanowieniem z dnia 30 września 2009 r. został opatrzony klauzulą wykonalności. Kolejna wierzytelność na kwotę 71 472,94 zł została stwierdzona nakazem zapłaty z 4 kwietnia 2008 r. wydanym przez Sąd Rejonowy w Grodzisku Mazowieckim, opatrzonym klauzulą wykonalności dnia 12 listopada 2015 r.

(nakazy zapłaty, k. 15, 35 akt I Co 1230/19)

5. Dnia 26 marca 2019 r. A. C. nadał na pocztę wniosek do Sądu Rejonowego dla (...) w W. o zwolnienie z kosztów sądowych i wyznaczenie pełnomocnika z urzędu w sprawie o ustalenie stosunku prawnego na podstawie art. 189 k.p.c. w celu sporządzenia pozwu. Wskazał w nim, że jest wierzycielem P. S., którego ojciec A. S. zmarł i przekazał majątek trzeciej żonie (zmarły wydziedziczył syna w testamencie). Załączył ponadto dowody wskazujące na jego złą sytuację materialną. Jego intencją – ale nie wyrażoną w treści pisma – było uzyskanie wyroku, przy pomocy którego mógłby egzekwować swoje należności z majątku A. S., który przypadłby P. S. gdyby nie został wydziedziczony.

(wniosek, k. 2 akt I Co 1230/19; przesłuchanie powoda, k. 102v)

6. Zarządzeniem z dnia 7 maja 2019 r. Referendarz Sądowy polecił wezwać A. C. do sprecyzowania wniosku – „ustalenia jakiego stosunku prawnego dotyczy pozew, który zamierza wnieść przeciwko P. S.” – w terminie tygodniowym, pod rygorem zwrotu wniosku. Zarządzenie wykonano następnego dnia, A. C. odebrał pismo z wezwaniem 17 maja. Odpowiedź na wezwanie nadał na pocztę dnia 22 maja, wskazując w niej, że posiada względem P. S. wierzytelność na kwotę 71 472,94 zł stwierdzoną prawomocnym orzeczeniem – nakazem zapłaty wydanym przez Sąd Rejonowy w Grodzisku Mazowieckim. Pismo wpłynęło do Sądu 22 maja 2019 r., a 4 czerwca zostało przedstawione Referendarzowi.

(zarządzenie, k. 31; epo, k. 33; pismo z kopertą, k. 34, 36 – wszystko w aktach I Co 1230/19)

7. Zarządzeniem z dnia 11 czerwca 2019 r. Referendarz Sądowy zarządził zwrot wniosku, w uzasadnieniu wyjaśniając, że nadaniu wnioskowi biegu stało na przeszkodzie nieprecyzyjnie określenie przedmiotu sprawy, dla której miał być ustanowiony pełnomocnik z urzędu. Odpis zarządzenia wysłano 2 lipca 2019 r., A. C. odebrał go 9 lipca 2019 r.

(zarządzenie, k. 37, 38; epo, k. 40 – wszystko w aktach I Co 1230/19)

8. Dnia 11 lipca 2019 r. A. C. nadał przesyłkę pocztową zawierającą skargę na postanowienie referendarza sądowego, w której wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez uwzględnienie wniosku o zwolnienie z kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu i zarzucił postanowieniu naruszenie art. 103 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz błęd w ustaleniach faktycznych. W uzasadnieniu skargi opisał dwie stwierdzone nakazami zapłaty wierzytelności względem P. S. i wyjaśnił, że w postępowaniu egzekucyjnym przeciwko niemu nie udało się wyegzekwować należnych kwot. Skarga wpłynęła do sądu 19 lipca 2019 r., a 22 lipca 2019 r. przedstawiono ją sędziemu wyłonionemu w drodze losowania. Zarządzeniem z dnia 13 listopada 2019 r. sędzia wydała zarządzenie o zwrocie wniosku z podobnym uzasadnieniem co w zarządzeniu referendarza z dnia 11 czerwca 2019 r. Odpis zarządzenia wysłano A. C. 18 listopada 2019 r., który odebrał je 27 listopada.

(skarga z kopertą, k. 41, 50; wydruk z (...), k. 51; zarządzenie, k. 52; epo, k. 54 – wszystko w aktach I Co 1230/19)

9. Dnia 29 listopada 2019 r. A. C. złożył do Sądu Rejonowego dla (...), pod sygn. I Co 1230/19, wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w sprawie o odszkodowanie przeciwko Skarbowi Państwa z powodu celowego oddalenia oraz przewlekłości w sprawie I Co 1230/19. Wniosek doprowadził ostatecznie do ustanowienia pełnomocnika, który wniósł pozew w niniejszej sprawie.

(wniosek, k. 10; postanowienie, k. 62 akt I Co 91/21)

10. Pismem nadanym dnia 30 listopada 2019 r. A. C. wniósł zażalenie na zarządzenie sędziego z dnia 13 listopada 2019 r. Wniósł o jego uchylenie na podstawie art. 395 § 2 k.p.c., ewentualnie uchylenie zarządzenia przez sąd II instancji i nadanie sprawie dalszego biegu. W zażaleniu zawarł podobne uzasadnienie co we wcześniejszej skardze na orzeczenie referendarza, dodając, że „Sąd miał prawo pouczyć wnioskodawcę o dokładnej formie podania odpowiedzi lub naprowadzenia powoda na właściwy tok rozumowania, gdyż być może odpowiedź była uznana przez Sąd za niewłaściwą”. Zarządzeniem z dnia 6 grudnia 2019 r. polecono przedstawić akta sędziemu referentowi sprawy (ze skargi na orzeczenie referendarza), który dnia 18 grudnia 2019 r. stwierdził brak podstaw do rozstrzygnięcia w trybie art. 395 § 2 k.p.c. Kolejnymi zarządzeniami z 23 i 30 stycznia 2020 r. ustalono skład do rozpoznania zażalenia i wyznaczono termin posiedzenia niejawnego na dzień 10 marca 2020 r. Dnia 10 marca 2020 r. Sąd oddalił zażalenie.

(zażalenie z kopertą, k. 55, 58; tracking przesyłki, k. 59; zarządzenia, k. 60, 61 63; postanowienie, k. 66)

11. Dnia 19 stycznia 2021 r. zmarł P. S..

(karta zgonu, k. 27-28)

12. A. C. prowadzi jednoosobowe gospodarstwo domowe. Otrzymuje ok. 2 tysiące złotych emerytury miesięcznie, ma ok. 1 600 zł stałych wydatków (poza zajęciami komorniczymi). Przejawia zaburzenia adaptacyjne w związku ze swoją sytuacją życiową i sprawami sądowymi, których jest uczestnikiem. Jest osobą niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym od 36-ego roku życia, wymaga częściowej pomocy usługowej, a także zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i pomoce techniczne ułatwiające funkcjonowanie. Przeciwko niemu samemu także toczą się postępowania egzekucyjne pomniejszające jego dochód.

(oświadczenie wraz z dowodami wpłaty, k. 44-54; zaświadczenie lekarskie, k. 60; orzeczenie, k. 61; wezwanie, k. 13 akt I Co 1230/19)

Omówienie dowodów

13. Sąd oparł się przede wszystkim na dokumentach zebranych w aktach I Co 1230/19, w związku z którym to postępowaniem powód wystąpił z roszczeniem opisanym w pozwie. Dowód z przesłuchania stron, z ograniczeniem do przesłuchania powoda, posłużył tylko do uzyskania od powoda informacji o celu złożenia wniosku z dnia 26 marca 2019 r., tzn. jakiego stosunku prawnego chciał dochodzić ustalenia w sprawie przeciwko P. S.. Nie wynikało to bowiem z żadnego z jego pism złożonych w sprawie I Co 1230/19.

14. W toku przesłuchania powód powoływał się na to, że jego wniosek o ustanowienie pełnomocnika został ostatecznie uwzględniony w sprawie pod sygn. I Co 752/20. Po pozyskaniu tych akt okazało się, że dokumentują one postępowanie, w toku którego dla powoda ustanowiono pełnomocnika z urzędu do niniejszej sprawy (sprawa zarejestrowana w Sądzie Rejonowym dla (...) została przekazana do Sądu Rejonowego dla (...), gdzie otrzymała sygnaturę I Co 91/21), a nie takie, w którym powód ponownie chciał wystąpić z pozwem przeciwko P. S..

15. Sąd pominął dowody z dokumentacji medycznej powoda oraz z opinii biegłego na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c., uznając, że dowody te nie miałyby znaczenia dla rozstrzygnięcia postępowania. Z uwagi na brak bezprawności po stronie pozwanego nawet istnienie związku przyczynowego pomiędzy postępowaniem sądu w sprawie I Co 1230/19 a aktualnym stanem zdrowia powoda nie uzasadniałoby zasądzenia od pozwanego zadośćuczynienia.

Ocena prawna

16. Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Zadośćuczynienie a prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki

17. Powód opierał swoje żądanie na tym, że postępowanie sądowe toczące się przed Sądem Rejonowym dla (...) w W. o sygn. akt I Co 1230/19 było prowadzone w sposób przewlekły i błędny. Te wadliwości postępowania, jak twierdził powód, uniemożliwiły przeprowadzenie sprawy przeciwko P. S. (gdyż on zmarł w 2021 r.), a ponadto naruszyły jego dobra osobiste w postaci godności, wolności i zdrowia.

18. Prawo do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki wynika przede wszystkim z treści art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, przy czym w art. 6 EKPC wskazano na pozytywny aspekt tego zagadnienia (rozpatrzenie sprawy w rozsądnym terminie), a w Konstytucji powołano się wprost na konieczność rozpatrywania spraw bez nieuzasadnionej zwłoki. Ponadto, zgodnie z art. 13 EKPCz, każdy, czyje prawa i wolności zawarte w niniejszej konwencji zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka odwoławczego do właściwego organu państwowego także wówczas, gdy naruszenia dokonały osoby wykonujące swoje funkcje urzędowe. Artykuł ten ma zagwarantować dostępność skutecznego środka odwoławczego na poziomie krajowym, pozwalającego postawić zarzut naruszenia praw i wolności zapisanych w Konwencji, niezależnie od formy, w jakiej są one zagwarantowane w wewnętrznym porządku prawnym (M. A. Nowicki [w:] Komentarz do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności [w:] Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, wyd. VIII, Warszawa 2021, art. 13).

19. Przy badaniu, czy nie dochodzi do nieuzasadnionej zwłoki w rozpatrzeniu sprawy, nawiązuje się zazwyczaj do wskazówek wypracowanych w judykaturze ETPC, w świetle których długość postępowania należy oceniać biorąc pod uwagę okoliczności konkretnej sprawy, uwzględniając stopień jej skomplikowania, sposób działania właściwych organów, zachowanie podmiotu, który zarzuca przewlekłość, a także znaczenie rozstrzygnięcia sprawy dla tego podmiotu (zob. wyr. TK z: 18.2.2009 r., KP 3/08, OTK-A 2009, Nr 2, poz. 9 i 7.12.2010 r., P 11/09, OTK-A 2010, Nr 10, poz. 128) (...) Przedmiotem kontroli jest każdorazowo całe postępowanie sądowe, od chwili jego wszczęcia (np. wniesienia pozwu), ewentualnie wszczęcia poprzedzającego go postępowania przedsądowego, (...), aż po ostateczne zakończenie załatwiania sprawy w ostatniej instancji. (Konstytucja RP. Tom I, Komentarz do art. 1-86, pod red. Safjan/Bosek, wyd. 1, 2016, art. 45, rozdział VII, pkt 13, Legalis)

20. Problematykę przewlekłości w prawie polskim unormowano również w ustawie z dnia 17 czerwca 2014 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub

nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (dalej: ustawa o skardze na przewlekłość). Zgodnie z terminologią przyjętą przez ustawę i opartą na orzecznictwie ETPCz, przewlekłość zachodzi wówczas, gdy postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (art. 2 ust 1 ustawy). Jednocześnie do oceny, czy doszło do przewlekłości konieczne jest ocena terminowości i prawidłowości czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie (...) lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (art. 2 ust. 1 zd. 1 ustawy). Podmiot, którego sprawa toczy się przewlekłe wymieniony w art. 3 ustawy dysponuje w toku sprawy odpowiednim środkiem odwoławczym – skargą, którą może złożyć jeżeli uzna, że do przewlekłości istotnie doszło i istnieją do tego ustawowe przesłanki.

21. W oparciu o art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość stronie, której skarga została uwzględniona, przysługuje na jej żądanie suma pieniężna w wysokości od 2 000 do 20 000 złotych. Suma ta jest ustalana przez sąd rozpoznający skargę i wynosi nie mniej niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. „Suma pieniężna” nie jest więc wprost powiązana z poniesieniem przez stronę jakiegokolwiek szkody w związku z przewlekłym prowadzeniem postępowania. Suma pieniężna w rozumieniu art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość pełni rolę swoistego zadośćuczynienia spowodowanego przewlekłością postępowania sądowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2022 r., sygn. I NSP 48/22).

22. Zgodnie z art. 15 ustawy o skardze na przewlekłość strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić naprawienia szkody wynikłej ze stwierdzonej przewlekłości od Skarbu Państwa albo solidarnie od Skarbu Państwa i komornika, a postanowienie uwzględniające skargę wiąże sąd w postępowaniu cywilnym o odszkodowanie lub zadośćuczynienie co do stwierdzenia przewlekłości postępowania. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 maja 2010 w sprawie o sygn. akt II CSK 640/09 wskazał, iż przepis ten ma jedynie charakter normy odsyłającej i określającej zakres prejudycjalnego związania, co samo w sobie nie tworzy swoistego uprawnienia do domagania się odszkodowania lub zadośćuczynienia. Konieczne jest bowiem wykazanie przez stronę pozostałych przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa, zezwalających na zastosowanie art. 417 § 1, art. 445 lub art. 448 k.c. w postaci szkody i związku przyczynowego pomiędzy jej powstaniem a przewlekłością.

23. W polskim prawie cywilnym katalog sytuacji, w których prawo przyznaje poszkodowanemu uprawnienie do domagania się zadośćuczynienia niemajątkowej (odczuwalnej, ale nie mogącej być łatwo przeliczonej na pieniądze) szkody jest dość wąski. Brak jest bowiem podstawy prawnej do domagania się naprawy szkody niematerialnej w każdym przypadku doznania szkody. Art. 444 i 445 kodeksu cywilnego wymieniają, jako zdarzenia wywołujące szkodę i zarazem stanowiące podstawę do przyznania zadośćuczynienia uszkodzenie ciała, wywołanie rozstroju zdrowia, śmierć, pozbawienie wolności, skłonienie do poddania się czynowi nierzędnemu. Co istotne, zadośćuczynienie może być również przyznane za naruszenie dobra osobistego (art. 448 k.c.). Dodatkowo przepisy kodeksu cywilnego normują również zakres podmiotów, które mogą odpowiadać za wyrządzoną szkodę. I tak art. 417 k.c. normuje odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej.

24. Powyższe prowadzi do wniosku, że przepisy kodeksu cywilnego, ustawy o skardze na przewlekłość czy innych obowiązujących ustaw nie przewidują zadośćuczynienia za sam fakt wystąpienia przewlekłości postępowania. Podstawy prawnej do automatycznego traktowania przewlekłości postępowania za podstawę do zasądzenia zadośćuczynienia brak zarówno w kodeksie cywilnym, jak i ustawie o skardze na przewlekłość. Przewlekłość postępowania sądowego może być podstawą zasądzenia zadośćuczynienia tylko pod warunkiem, że przewlekłe prowadzenie postępowania doprowadziło do powstania szkody, z którą przepisy kodeksu cywilnego wiążą prawo do zadośćuczynienia, w tym np. do naruszenia konkretnego dobra osobistego danej strony. Prawo do rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki samo w sobie nie jest dobrem osobistym. Jak wskazał Sąd Najwyższy we wspomnianym wyroku z dnia 6 maja 2010 r., sygn. II CSK 640/09, prawo do sądu (w tym prawo do rozpoznania sprawy bez zbędnej zwłoki)

nie może być zaliczone do kategorii wartości stanowiących dobro osobiste jednostki, ponieważ jest uprawnieniem przyznanym jej tymi regulacjami w związku z funkcjonowaniem w określonej sferze życia społecznego. Nie ma podstaw do przyjęcia, że wszystkie prawa podstawowe objęte Europejską Konwencją Praw Człowieka oraz wolności i prawa osobiste wymienione w Konstytucji (art. 38 do 56) powinny być chronione za pomocą środków wskazanych w art. 24 k.c., do czego dojść może, jeśli naruszenie ich doprowadzi zarazem do pogwałcenia dobra osobistego. Podobne wnioski przedstawił również Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w wyroku z dnia 4 listopada 2021 r., sygn. akt I ACa 177/19, który wskazał, że sama przewlekłość postępowania nie narusza dóbr osobistych strony, natomiast przewlekłość może prowadzić do naruszenia dobra osobistego, które winno zostać konkretnie określone.

25. W niniejszej sprawie powód nie ograniczył się do powołania przewlekłości jako podstawy zadośćuczynienia, ale stwierdził, że przewlekłość postępowania w sprawie I Co 1230/19 naruszyła jego dobra osobiste – godność, wolność i zdrowie, a przy tym wywołała u niego rozstrój zdrowia. Tym samym powód mógł domagać się od pozwanego zadośćuczynienia za naruszenie jego godności, wolności i zdrowia, o ile wykazałby naruszenie tych właśnie dóbr przez działanie pozwanego.

26. Odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 417 k.c. obejmuje zarówno naprawienie szkody majątkowej, jak i niemajątkowej. Przepis ten nie określa jednak zasad i zakresu obowiązku naprawienia szkody o charakterze niemajątkowym, które są unormowane w art. 448 (ew. - 445 k.c.). Tym samym to art. 448 k.c. stanowi więc prawną podstawę dochodzenia roszczenia o zadośćuczynienie, jak przekonująco podnosi się piśmiennictwie, znajdującym wsparcie w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. postanowienie z dnia 27 czerwca 2008 r., III CZP 25/08 i wyrok z dnia 19 marca 2015 r., IV CNP 38/14; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 sierpnia 2017 r., IV CSK 659/16).

27. Do uznania odpowiedzialności Skarbu Państwa na podstawie art. 448 k.c., wymagane jest zaś oprócz wskazania wprost naruszonego dobra prawnego, wykazanie także pozostałych przesłanek, tj. szkody, także niematerialnej i związku przyczynowego między naruszeniem dobra osobistego a szkodą. Co istotne, odpowiedzialność Skarbu Państwa na tej podstawie nie jest zależna od winy, lecz wystarczy do niej bezprawność działania (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2011 r., III CZP 25/11; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2015 r., V CSK 741/14).

Przebieg sprawy I Co 1230/19 a zarzut przewlekłości

28. Warunkiem koniecznym do przypisania pozwanemu bezprawnego działania było stwierdzenie, że sąd dopuścił się rażących błędów w procedowaniu sprawy albo że jego działanie było przewlekłe.

29. Zdaniem Sądu nie można zgodzić się z oceną, aby postępowanie sądu w sprawie I Co 1230/19 było wadliwe. Przeciwnie, referendarz sądowy oraz czwórka sędziów zajmujących się sprawą zajmowali jednakowe stanowisko co do kwestii, czy wniosek powoda spełniał wymogi formalne, i z ich oceną należy się zgodzić. Zgodnie z art. 126 § 1 pkt 4 k.p.c., każde pismo procesowe powinno zawierać osnovę wniosku lub oświadczenia. Osnowa wniosku (lub oświadczenia) to merytoryczna treść, jaką wniosek (lub oświadczenie) zawiera. Winno z niej wynikać, jaki jest faktyczny zamiar wnoszącego pismo, tj. czego w istocie żąda. Co do zasady osnowa wniosku i jego nagłówek winny ze sobą korelować, lecz w przypadku rozbieżności decydująca jest treść wniosku (J. Parafianowicz [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany, red. O. M. Piaskowska, LEX/el. 2022, art. 126). Brak precyzyjnego i zrozumiałego sformułowania wniosku może stać na przeszkodzie nadaniu pismu właściwego biegu i stanowić podstawę jego zwrotu (art. 130 § 1 i 2 k.p.c.).

30. Powód złożył wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu sporządzenia pozwu o ustalenie na podstawie art. 189 k.p.c. Niewątpliwie jest, że żądanie pozwu ustalenia stosunku prawnego powinno dokładnie określać ten stosunek zarówno pod względem przedmiotowym, jak i podmiotowym (wyrok SN z 22.09.1999 r., sygn. I PKN 263/99). Powód nie może na omawianej drodze dochodzić przyznania mu prawa, którego nie ma. Zmierza on w zasadzie do potwierdzenia prawa lub stosunku prawnego przez sąd w wyroku (T. Żyznowski [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1–366, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, art. 189).

31. Powód nie określił stosunku prawnego, jakiego dochodził ustalenia, ani w pierwotnym wniosku, ani w piśmie uzupełniającym swój wniosek, pomimo że został wezwany do tego w ustawowym terminie. Słusznie zatem referendarz sądowy wezwał go do sprecyzowania swojego wniosku, przy czym treść wezwania była precyzyjna i zrozumiała, nawet dla osoby posiadającej tylko przeciętną wiedzę na temat prawa i nie zajmującej się na co dzień tą dziedziną. Jest zrozumiałe, że powód – z braku wiedzy prawniczej – mógł mieć problemy z precyzyjnym sformułowaniem wniosku w stopniu, który byłby wymagany od pozwu w sprawie. Powód mógł natomiast opisać ten stosunek prawny, którego ustalenia dochodził, własnymi słowami, wskazując okoliczności sprawy i cel, jakiemu posłużyłby wyrok w sprawie, ewentualnie swoje oczekiwania co do skutków takiego wyroku. Odpowiedź powoda na zobowiązanie oraz wniesione przez niego środki odwoławcze takich informacji jednak nie zawierały – powód powoływał się na istnienie niezaspokojonych wierzytelności przeciwko pozwanemu S. i jego wydziedziczenie przez ojca, ale nie dało się z tego wywnioskować, czemu miałyby służyć wyrok ustalający istnienie stosunku prawnego i o jakim stosunku prawnym w takich okolicznościach w ogóle mowa. Istniała obiektywna konieczność, aby powód swój wniosek sprecyzował, co jednak w sprawie I Co 1230/19 nie nastąpiło.

32. Z uwagi na powyższe Sąd nie podziela zarzutu powoda o błędnych rozstrzygnięciach referendarza i sędziów pozwanego sądu w przedmiocie wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu z dnia 26 marca 2019 r.

33. Sąd nie zgadza się z powodem również co do tego, aby postępowanie w tamtej sprawie było prowadzone przewlekłe. O przewlekłości postępowania można mówić zarówno wtedy, gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności, jak i wtedy, gdy je podejmuje, ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki w rozpatrzeniu sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2018 r., sygn. I NSP 54/18, oraz z 24 lutego 2016 r., sygn. III SPP 53/15).

34. Postępowanie w sprawie I Co 1230/19 trwało od 29 marca 2019 r. (data zarejestrowania wniosku w sądzie) do 10 marca 2020 r., a zatem niecały rok. Jest to – z pozoru – dość długi okres, zważywszy na to, że wniosek powoda nie był obiektywnie skomplikowany i wymagał prostego rozstrzygnięcia (sprowadzającego się do zwrotu wniosku albo oddalenia zażalenia na zwrot – jak wyżej wyjaśniono, takie rozstrzygnięcia faktycznie zapadły i Sąd ocenia je jako prawidłowe). Należy jednak mieć na względzie, że w toku sprawy nie dochodziło do długich (co najmniej 6-miesięcznych – taki upływ czasu był wielokrotnie przyjmowany na gruncie spraw ze skargi na przewlekłość za świadcząco o przewlekłości) okresów bezczynności, najdłuższy z nich wynosił ok. 4,5 miesiąca. W ciągu roku wniosek powoda przeszedł pełną ścieżkę odwoławczą – był rozpoznany przez referendarza, sędziego, a w końcu przez sąd w trzyosobowym składzie rozpoznający zażalenie. Etap „międzyinstancyjny” angażuje w czynności również przewodniczącego wydziału oraz pracowników obsługujących system losowego przydziału spraw, co wiąże się z tym, że nawet w normalnym toku czynności pojedyncza sprawa musi czekać nie tylko na czynności referenta, ale też innych osób odpowiedzialnych za nadanie jej biegu. Choć więc prawomocne rozpoznanie wniosku u ustanowienie pełnomocnika z urzędu z zasady nie powinno trwać rok lub dłużej, to jednak wydłużenie się tego postępowania do prawie dwunastu miesięcy zdaniem Sądu mieści się jeszcze w granicach, w których przewlekłość postępowania nie zachodzi.

35. Stwierdzenie, że sprawa I Co 1230/19 trwała tak długo, że mający być pozwanym P. S. zmarł, nie ma faktycznego uzasadnienia. P. S. zmarł ok. 10 miesięcy po prawomocnym zwrocie wniosku powoda. Z racji takiego upływu czasu nie sposób przesądzać, że to właśnie przewlekłe postępowanie sądu uniemożliwiło powodowi dochodzenie swojego roszczenia przeciwko tej osobie. Zwraca uwagę to, że referendarz sądowy podjął czynność w sprawie powoda w ok. 1,5 miesiąca od jego wpływu do sądu. W okresie 10 miesięcy możliwe więc było ponowne wniesienie wniosku (ale już nie dotkniętego brakami formalnymi), uzyskanie pozytywnego dla siebie rozstrzygnięcia oraz wytoczenie powództwa jeszcze za życia P. S..

36. Brak przewlekłości postępowania, a tym samym brak bezprawności działania pozwanego i brak naruszenia dóbr prawnych powoda nakazują uznać, że nie miało miejsca bezprawne naruszenie dóbr osobistych powoda ani też wyrządzenie mu szkody na osobie bezprawnym działaniem. Brak wystąpienia tej koniecznej przesłanki odpowiedzialności pozwanego powodowało, że do rozstrzygnięcia nie było konieczne weryfikowanie twierdzeń o

wystąpieniu innej koniecznej przesłanki odpowiedzialności – samego naruszenia dobra osobistego powoda w postaci zdrowia oraz związku przyczynowego pomiędzy tym naruszeniem a działaniem pozwanego.

37. Warto dodać, że przedstawione przez powoda twierdzenia i dowody nie uzasadniają ponadto w jakikolwiek sposób, aby prowadzenie sprawy I Co 1230/19 naruszyło dobra osobiste powoda w postaci wolności lub godności. Nie wskazał on, aby na skutek trwania tej sprawy znajdował się w jakimś poniżającym albo ograniczającym swobodę działania położeniu, które ustało dopiero wraz z zakończeniem tej sprawy.

38. Z uwagi na powyższe powództwo zostało oddalone.

Koszty postępowania

39. Sąd orzekł o kosztach postępowania na podstawie art. 102 k.p.c. Zgodnie z art. 102 k.p.c. w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Samo powoływanie się na trudną sytuację materialną i zarobkową nie jest wystarczające do zakwalifikowania niniejszego przypadku do "szczególnie uzasadnionych" na gruncie art. 102 k.p.c. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 21 grudnia 2021 r., sygn. I ACa 386/21; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 31 maja 2022 r., sygn. I ACa 46/21). Sytuacja materialna strony może stanowić argument za zastosowaniem art. 102 k.p.c., przy czym nie może być jedyną, samodzielnią podstawą do takiego orzeczenia. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z dnia 17 sierpnia 2021 r., do kręgu „wypadków szczególnie uzasadnionych” należą zarówno okoliczności związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zaliczane są sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie, prekluzja. Drugie natomiast wyznacza sytuacja majątkowa i życiowa strony, z tym zastrzeżeniem, że niewystarczające jest powoływanie się jedynie na trudną sytuację majątkową osoby przegrywającej sprawę, nawet jeśli była podstawą zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika z urzędu (podobnie Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 sierpnia 2010 r., sygn. I Cz 51/10). O tym, że subiektywne oraz usprawiedliwione przekonanie o zasadności swojego roszczenia może w pewnych wypadkach uzasadnić odstępianie od obciążenia kosztami procesu, wypowiedział się również SA w G. w wyroku z dnia 1 października 2020 r., sygn. V ACa 286/20, SA w L. w wyroku z dnia 20 listopada 2019 r., sygn. I ACa 687/18, SN w postanowieniu z dnia 17 kwietnia 2013 r., sygn. V Cz 124/12.

40. Zdaniem Sądu w niniejszej sprawie zachodzą podstawy do odstąpienia od obciążenia powoda kosztami postępowania. Poza tym, że jego sytuacja materialna jest niekorzystna, to dodatkowo powód korzysta z pomocy psychiatrycznej, a przy tym jest osobą niepełnosprawną w wieku emerytalnym – nie ma więc praktyczne żadnych perspektyw na jego poprawę. Co więcej, powód mógł mieć uzasadnione subiektywne przekonanie o zasadności swojego żądania. Choć zdaniem Sądu sposób podejmowania czynności przez pozwanego Sąd nie świadczył o przewlekłości, to jednak biorąc pod uwagę znaczenie sprawy o sygn. I Co 1230/19 dla powoda oraz jej niewielki stopień skomplikowania jego poczucie, że sąd mógł wydać swoje rozstrzygnięcia szybciej, jest zrozumiałe. Wystąpienie z powództwem w niniejszej sprawie nie było z jego strony lekkomyślne, a oddalenie powództwa nie było w żadnym wypadku rozstrzygnięciem oczywistym.

41. Z powyższych przyczyn Sąd odstąpił od obciążenia powoda kosztami postępowania.

42. Sąd przyznał ustanowionemu z urzędu pełnomocnikowi powoda wynagrodzenie za pomoc prawną udzieloną powodowi z urzędu zgodnie z wnioskiem, tj. w kwocie 4 428 zł, w tym 828 zł na poczet podatku VAT – na podstawie art. 22³ ustawy o radcach prawnych w zw. z § 8 pkt 5 i § 4 ust. 2 Rozporządzenia z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu. Sąd podziela wyrażane w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowisko (por. np. postanowienie z dnia 25 maja 2020 r., sygn. III CSK 303/19; postanowienie z dnia 30 czerwca 2020 r., sygn. III CZ 1/20; postanowienie z dnia 6 września 2022 r., sygn. II USK 628/21; wyrok z dnia 26 maja 2021 r., sygn. II USKP 44/21), zgodnie z którym ustalenie wynagrodzenia radcy prawnego lub adwokata udzielającego pomocy prawnej z urzędu powinno odbywać się także z uwzględnieniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r., sygn. SK 66/19, i stawek

opłat przewidzianych w Rozporządzeniu z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radcy prawnego/ czynności adwokackie. Z tego względu Sąd, orzekając na podstawie Rozporządzenia z dnia 3 października 2016 r., przyznał wynagrodzenie pełnomocnikowi powoda w kwocie równej tej, jaka przysługiwałaby stronie na podstawie § 2 pkt 5 Rozporządzenia z dnia 22 października 2015 r., ale powiększonej o kwotę podatku od towarów i usług (§ 4 ust. 3 Rozporządzenia z dnia 3 października 2016 r.). Sąd bowiem nie odmawia zastosowania Rozporządzenia z 3 października 2016 r. w jakimkolwiek zakresie, ale korzysta z uprawnienia do ustalenia wynagrodzenia w kwocie przewyższającej stawki wymienione w § 8 Rozporządzenia wynikającego z § 4 ust. 2 Rozporządzenia w celu zapewnienia zgodności rozstrzygnięcia z zasadami konstytucyjnymi, o których wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyżej wymienionego wyroku.

ZARZĄDZENIE

1. (...)
2. (...).